

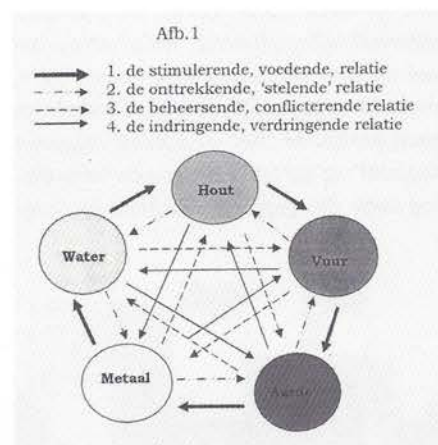
Jan Edelaar i.s.m. Carla Huang

De rol van de Vijfelemententheorie in de Chinese esoterie

DE VIJFELEMENTENTHEORIE IS HET UNIEKE INSTRUMENT OM TE BEGRIJPEN HOE DE CHINESE ESOTERIE WERKT. HOE MAAK JE EEN CHINESE 'HOROSCOOP'? HOE COMPENSEER JE SLECHTE FENG SHUI IN JE HUIS? HOE GEBRUIK JE DE VIJFELEMENTENTHEORIE MET DE TRI- EN HEXAGRAMMEN VAN DE YIJING? HOE PAS JE DE 'NEGEN STERREN ASTROLOGIE' TOE? VOOR EEN GOED BEGRIP VAN AL DEZE GEBIEDEN IN DE CHINESE ESOTERIE HEB JE DE VIJFELEMENTENTHEORIE NODIG. ZE MAAKT DE ONDERLINGE VERBANDEN EN DE TOEPASBAARHEID IN HET HUIDIGE TIJDSGEWRIGHT INZICHTELIJK.

De geschiedenis van de vijfelemententheorie gaat ver terug in de tijd. Ruim voor de westerse jaartelling gold in het oude China reeds de opvatting dat in alles wat bestaat de vijf elementen herkenbaar zijn. Aanvankelijk vanuit waarneming van de natuur als een soort basissubstanties, *water*, *hout*, *vuur*, *aarde* en *metaal*, maar meer en meer als middelen die verantwoordelijk zijn voor alle verschijnselen en hun voortdurende beweging. De vijf elementen ontwikkelden zich tot abstracte begrippen om de relaties tussen verschijnselen te kunnen begrijpen. Anders dan in de westerse wetenschap, waar een verschijnsel wordt geanalyseerd en ontleed, heeft de

Chinese esoterische wetenschap meer oog voor hoe verschijnselen op elkaar inwerken. Dit wordt gesteund door het aloude adagium uit het daoïsme dat alles met alles verbonden is en dat alles altijd in beweging is. Alles is onderhevig aan de dynamiek van de vijf elementen. Dit wetend kan men gefundeerd beredeneren of bepaalde zaken of acties stimulerend op elkaar inwerken, tegen elkaar inwerken, of elkaar teniet doen. Zo is de vijfelemententheorie geworden tot een breed toepasbare 'hulpwetenschap', vergelijkbaar met de rol van de westerse wiskunde bij het beoefenen van andere wetenschappen.

De relaties tussen de elementen

Hoe verhouden de elementen water, hout, vuur, aarde en metaal zich tot elkaar? We onderkennen vier soorten verhoudingen: 1. elkaar voeden, stimuleren. 2. van elkaar onttrekken, stelen. 3. elkaar beheersen of temperen en 4. elkaar verdringen, indringen. Zie afb. 1. In sommige toepassingen is sprake van een vijfde relatie, namelijk steunen of versterken, als twee elementen samenvallen. De term 'elementen' dekt de lading niet; het gaat meer om energieën. De Chinese esoterie kent verschillende

Afb. 2 De invloed van de 9 sterren in 2011

NOORDWEST Vast element: METAAL Ster: 8 Witte. AARDE Invloeden: ster van welvaart en voorspoed, geluk en succes <i>Zeer gunstig</i>	NOORD Vast element: WATER Ster: 3 Jadegroen. HOUT Invloeden: ster van conflicten, goed en kwaad, roddel en achterklap <i>Ongunstig</i>	NOORDOOST Vast element: AARDE Ster: 1 Wit. WATER Invloeden: liefde, geluk, vriendschapsrelaties, <i>Gunstig</i>
WEST Vast element: METAAL Ster: 9 Paarse. METAAL Invloeden: ster van vreugde en blijdschap in de persoonlijke sfeer <i>Gunstig</i>	MIDDEN Vast element: AARDE Ster: 7 Rood. METAAL Invloeden: verlies, zowel op zakelijk als op persoonlijk vlak <i>Ongunstig</i>	OOST Vast element: HOUT Ster: 5 Gele. AARDE Invloeden: natuurrampen, onheil ziektes. De meest negatieve energie die in de natuur voorkomt. <i>Zeer ongunstig</i>
ZUIDWEST Vast element: AARDE Ster: 4 Groene. HOUT Invloeden: leerprocessen, studieresultaten, literaire aspiraties <i>Neutraal</i>	ZUID Vast element: VUUR Ster: 2 Zwarte. AARDE Invloeden: De ziekmakende ster, zowel voor het menselijk lichaam als de planeet <i>Ongunstig</i>	ZUIDOOST Vast element: HOUT Ster: 6 Witte. METAAL Invloeden: (militaire) strijdlust, vermogensposities, carrière maken. <i>Neutraal</i>

disciplines die de werkelijkheid met symbolen, tendenties of energieën grijpbaar wil maken. Zo kennen we de trigrammen en hexagrammen van de Yijing, de 10 kosmische stammen en de 12 aardse takken uit de Chinese astrologie en de fengshui. Elk symbool heeft kenmerken die afgeleid zijn van het werkelijke leven: de gezinsstructuur, macht, landschap, natuurverschijnselen of karaktereigenschappen. Aan elk symbool is ook een element als kenmerk toegekend. Dat is het handvat om te kunnen beoordelen hoe verschillende symbolen op elkaar inwerken. Als we weten dat van twee verschijnselen de elementen water en hout zijn, dan weten we dat deze verschijnselen elkaar enerzijds stimuleren en anderzijds aan elkaar onttrekken. In een aantal voorbeelden wil ik dat duidelijk maken.

Negen sterren astrologie

De negen sterrenastrologie is de basis van de jaarlijkse Chinese horoscopen, die her en der in kranten en tijdschriften verschijnen. Negen sterren moeten we interpreteren als tendenties, invloeden,

die vanuit de kosmos inwerken op de negen richtingen op aarde (8 windrichtingen en het midden). Deze 9 aardse gebieden hebben elk een eigen onveran-

De vijfelemententheorie is een breed toepasbare 'hulpwetenschap', vergelijkbaar met de rol van de westerse wiskunde

derlijk element. De negen sterren hebben ook een eigen element, maar hun positie ten opzichte van de aardse richtingen wisselt. Zo is er elk Chinees jaar een andere constellatie van vaste aardse elementen en wisselende kosmische elementen. Zie afb. 2, met bovenin de vakjes de aardse richtingen en hun element; en onderin de gegevens van de negen

sterren in het jaar van het konijn (2011). Zo is er een basismodel ontstaan waarmee we analyses kunnen maken, feitelijk zijn we dan bezig met fengshui. Die analyses kunnen betrekking hebben op planetair niveau, maar ook op persoonlijk niveau. Op dat laatste gaan we wat dieper in.

Als we de 9 vlakken van afb. 2 bekijken, dan zien we een samenloop van twee elementen; het vaste aardse en het variabele kosmische. De eerste vraag is: wat doet het vaste element met het variabele? Bij noordwest is de vraag dus: wat doet metaal met aarde? Afbeelding 1 laat zien dat metaal een onttrekkende werking heeft op aarde. De invloed van de ster 8-wit wordt dus verkleind en dat is jammer, want het gaat hier om een zeer gunstige invloed. Bij het midden luidt de vraag: wat doet aarde met metaal? Het schema leert dat aarde metaal stimuleert. De invloed van de ster 7-rood wordt dus versterkt en dat willen we liever niet, want het gaat hier om een ongunstige invloed. Nog een voorbeeld: we weten dat de ster 5-geel de meest ongunstige is van alle. Het is daarom van belang te weten waar die negatieve invloed zich dit jaar op richt. In ons voorbeeldjaar staat de 5-geel in het oosten. Is dat gunstig of ongunstig? Het valt gelukkig mee, want het hout van oost 'beheerst' de aarde van de 5-geel, zodat zijn negatieve invloed dus wordt tegengewerkt. Het kan veel erger, in sommige jaren staat de 5-geel in het zuiden. Het vuur van zuid stimuleert aarde van de 5-geel, rampspoed alom! Op planetair niveau kunnen we niet anders doen dan afwachten, maar op persoonlijk niveau kunnen we in onze woonomgeving compenserende maatregelen nemen. Dan passen we fengshui principes toe in huis en tuin waarmee we energiestromen activeren of dempen. Kijken we nogmaals naar de aspecten in noordwest dan rijst de vraag hoe we de onttrekkende werking van metaal op aarde kunnen neutraliseren. We kunnen proberen metaal te verzwakken en aarde te versterken. Kijkend naar het relatieschema zien we een voor de hand liggende oplossing; vuur. Vuur stimuleert aarde en beheerst metaal. We zouden in de noordwestelijke kant van ons huis vuuraspecten kunnen plaatsen of realiseren. Wie een deur heeft op het noordwesten kan die vaker gaan gebruiken, want in- en uitgaand verkeer is een activerende energie-

stroom. Die deur kan ook in een vuurkleur worden geveerd; rood. Noordwestelijk van het huis zou je de tuin op de schop kunnen nemen. Helaas is de werkelijkheid nog wat complexer van aard, want realiseren we ons wel dat als aarde in dit geval gestimuleerd wordt, deze gestimuleerde aarde op zijn beurt metaal gaat stimuleren? Weg positieve effecten? Natuurlijk zijn er alternatieve maatregelen te nemen, het gaat te ver om hier in het kader van dit artikel dieper op in te gaan. We verkennen nog een paar andere terreinen die de centrale rol van de vijfelemententheorie duidelijk maken.

Yijing

De Yijing, ofwel *het boek der veranderingen*, is een systeem om processen en ontwikkelingen die zich in het leven voordoen te doorgronden. Alles is altijd in beweging; het individu heeft een eigen

	乾(qiǎn) Yang Metaal
	兌(duì) Yin Metaal
	離(lí) Vuur
	震(zhèn) Yang Hout
	巽(xún) Yin Hout
	坎(kǎn) Water
	艮(gén) Yin Aarde
	坤(kūn) Yang Aarde

AFBEELDING 3

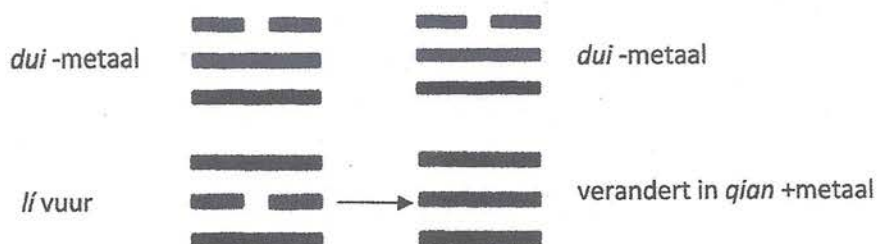
plaats in dit continuüm. Behalve dat we zelf steeds veranderen, verandert ook onze omgeving constant en al die veranderingen beïnvloeden elkaar. Om daarop grip te krijgen, is het doel van de Yijing. Het individu, als middelpunt van de processen die zich rondom hem afspelen, een instrument bieden om als het ware een foto te maken van de situatie op dat moment. Een soort nulmeting om van daaruit te kunnen beoordelen hoe de huidige situatie gezien moet worden en hoe de ontwikkeling verder zal gaan. De

Yijing gebruikt daarbij 8 trigrammen die als oerbeelden van de werkelijkheid moeten worden beschouwd. Twee trigrammen vormen een hexagram.

Er zijn veel boeken over de Yijing uitgebracht met methoden om die hexagrammen te duiden. Eén methode maakt gebruik van de trigrammen en de vijfelemententheorie, een methode uit de *pruimenbloesem numerologie*, *Méihua Yishù*. Het hexagram wordt niet als geheel beoordeeld, maar aan de hand van de twee samenstellende trigrammen en de daaraan gekoppelde elementen, zie afb. 3 en 4. Eén trigram wordt actief genoemd en het ander passief. En dan komt de vijf-elemententheorie om de hoek kijken. Een voorbeeld: iemand met een zakelijk conflict vraagt zich af of hij bij de rechter zijn gelijk kan halen. Er wordt (bijvoorbeeld door het werpen van muntjes) een hexagram bepaald (afb.4, links), dat de huidige situatie karakteriseert.

Bij het interpreteren van de huidige situatie is het bovenste trigram altijd actief en het onderste passief. De vraag luidt dan: wat doet het trigram *dui* met het onderliggende trigram *li*? Ofwel, wat doet metaal met vuur? Kijkend naar het eerdere schema zien we dat metaal een verdringende relatie heeft met vuur. Dit beeldt de huidige situatie goed uit: Metaal (de gedaagde) geeft zich niet zomaar gewonnen.

De volgende stap is om inzicht te krijgen in de mogelijke toekomstige situatie, en of daarbij ten opzichte van de huidige situatie verbetering of verslechtering optreedt. De muntjes worden volgens een andere formule nogmaals geworpen, met het doel een bewegende lijn te bepalen. De bewegende lijn verandert van yang naar yin of omgekeerd. Het voert te ver om deze methode helemaal uit de doeken te doen. We volstaan met de conclusie dat in ons voorbeeld de tweede lijn (van onder) verandert. Het trigram *li* verandert in het trigram *qian*. Hieronder is dat uitgebeeld in afb. 4.

AFBEELDING 4

In deze tweede opstelling, die een beeld geeft van toekomstige ontwikkelingen, geldt dat het veranderde trigram het actieve aspect wordt. De vraag is dan wat metaal met metaal doet; versterken. Vergeleken met de uitgangspositie is hier een veel gunstiger beeld ontstaan: het nieuw ontstane trigram *qian* symboliseert macht, autoriteit. Het ligt voor de hand te verwachten dat de rechter de eiser steun zal verlenen.

Bij de hier gepresenteerde methode van Yijing raadplegen is geen handboek nodig. De raadpleger maakt een eigen analyse door toepassing van de vijfelemententheorie. Wel nodig is een diepgaand begrip van de trigrammen als oerbeelden.

Het begint al duidelijker te worden dat de vijfelemententheorie een breed toepassingsgebied heeft. Laten we nog een heel ander toepassingsgebied de revue laten passeren. Een onderdeel van de Chinese astrologie, namelijk de analyse van iemands geboortemoment, de 'wortels' van een leven.

**Soms staat de ster
5-geel in het zuiden;
het vuur van zuid
stimuleert aarde van
de 5-geel, rampspoed
alom!**

Bazi

Bazi betekent letterlijk 8 karakters. Deze karakters zijn onderdeel van de tien kosmische stammen en de twaalf aardse takken. Ook deze oeroude symbolen verwijzen naar energieën en ele-

menten. De twaalf aardse takken zijn een vast gegeven; de tien kosmische stammen zijn variabel. Elk jaar, maand, dag en uur heeft zo'n vast aards én variabel kosmisch karakter. Zo heeft elk tijdstip dus 8 karakters, bazi. Lang na het opkomen van deze oerbeelden is aan de aardse karakters een dierennaam gekoppeld, dit om het werken met deze symbolen voor een breder publiek toegankelijk te maken. Zo kregen we de twaalf dieren van de Chinese dierenriem. Alle karakters, aardse en kosmische, hebben een bijbehorend element: water, hout, vuur, aarde of metaal.

We nemen als voorbeeld Piet die geboren is op 8 september 1940 om 23:15 uur. De bazi-opstelling heeft 4 'pilaren': jaar, maand, dag en uur. Elke pilaar heeft een vast aards element en een variabel kosmisch element. De opstelling maken op zich is een wetenschap apart en gebaseerd op (onvertaalde cq niet te vertalen) Chinese bronnen. Wat voor 'dier' iemand is volgt uit het aardse tak-karakter van het geboortjaar; in ons voorbeeld is dat chén. Daaraan is het dier draak gekoppeld. NB: het Chinese chén betekent niet draak; draak is een van de aspecten die aan het symbool chén zijn gekoppeld. Piet is dus een draak, met als aards element aarde en als kosmisch element metaal. Was Piet in het volgende Drakenjaar geboren (1952) dan was zijn aards element nog steeds aarde geweest, maar zijn kosmisch element zou dan water zijn; draken uit 1940 zijn metaaldraken, die uit 1952 waterdraken. Bij de beoordeling van de bazi speelt dit hoegenaamd geen rol. Veel belangrijker is het kosmisch element van de geboortedag; dat staat centraal voor het individu.

Behalve dat we zelf steeds veranderen, verandert ook onze omgeving constant

eerste instantie naar hoe het aards element van de geboortemaand zich verhoudt tot het kosmisch element van de geboortedag. In ons voorbeeld zien we dat het gaat om metaal dat inwerkt op hout. Metaal beheerst hout, zo zien we in afb. 1. We beoordelen dit niet als goed of slecht, maar analyseren de relaties in termen van sterk of zwak. Dit zegt niets over de persoon in kwestie, alleen over zijn bazi. Een bazi kan het beste in evenwicht zijn. Een sterke bazi wordt daarom afgezwakt en een zwakke bazi wordt versterkt. En dan komen we weer uit bij de vijfemententheorie. We gebruiken in het dagelijks leven keuzemomenten om tot de juiste balans te komen. Die keuzes kunnen te maken hebben met woning- of tuinrichting, met een beroep, kledingstijl of hobby's, en in China speelt ook de partnerkeuze hierin een belangrijke rol. Je kunt de bazi's van twee mensen naast elkaar leggen en beoordelen. De bazi geeft een beeld van de invloeden en energieën op het moment van geboorte.

Het beoordelen van bazi's en het op basis daarvan geven van adviezen, is een vak apart; het is (zeer) gecompliceerde materie. Wat hier gepresenteerd is, is een sterke vereenvoudiging. Maar één ding moge duidelijk zijn, de vijfemententheorie is ook hierbij onontbeerlijk.

ben het nog niet gehad over fengshui, dat voor zijn theoretische onderbouw geheel steunt op de vijfemententheorie. Of over de Chinese gezondheidsleer of voedingsleer. Hoe kan de vijfemententheorie gebruikt worden om qigong-oefeningen te optimaliseren? Voor mezelf was de ontdekking hoezeer de vijfemententheorie is verweven met verschillende gebieden van Chinese esoterie een regelrechte eyeopener. Er zijn mij geen boeken bekend die dit aspect uit de doeken doen. Een bekende fengshui schrijfster, Lillian Too, geeft in een van haar boeken het advies om zich ervan te vergewissen of de persoon tot wie men zich voor de fengshui wendt, goed is ingevoerd in de vijfemententheorie. Men kan in China en omliggende landen voor veel geld een bazi-opstelling laten maken en zich op basis daarvan laten adviseren. De theoretische ondergrond, de vijfemententheorie, wordt daarbij niet overgedragen. Het lijkt wel of men dit bewust geheim wil houden ter bescherming van het eigen werkterrein.

Wij hebben onze basisworkshop daarom ook genoemd *Het Geheim van de Vijf Elementen*. Zonder kennis hiervan is niet te doorgronden waarom een bepaald advies wordt gegeven.

Met dit artikel proberen we een brug te slaan tussen de verschillende gebieden van Chinese esoterie en onze huidige westerse samenleving. Want veel van die oude kennis is heden ten dage nog steeds actueel en toepasbaar. Mij is deze kennis aangereikt door mijn Chinese vriendin Carla Huang, ik ben daar blij om. Zij wil haar kennis niet geheim houden, maar die zoveel mogelijk delen en toepasbaar maken voor onze westerse samenleving. Ik mag haar bijstaan in dit nobel streven.

Piet	Geboortetijd 23:15 uur	Geboortedag 8	Geboortemaand september	Geboortjaar 1940
Kosmische Stammen	_b_ng vuur	_ji_ hout	_y_ hout	_g_ng metaal
Aardse Takken	_z_ water	_yin hout	_yòu metaal	_chén aarde

AFBEELDING 5. DE BAZI-OPSTELLING VAN IEMAND DIE GEBOREN IS OP 08 SEP 1940 OM 23:15 UUR

Alle aspecten van de bazi werken op elkaar in volgens de regels van de vijfemententheorie. Maar niet alle onderlinge relaties zijn even relevant. Wat vooral van belang is, is de vraag of het kosmisch element van de geboortedag gevoed wordt of niet. Daarvoor kijken we in

Tot slot

Ik heb in dit artikel aan de hand van enkele voorbeelden de rol van de vijfemententheorie in de Chinese esoterie aangegeven. Het aantal voorbeelden kan gemakkelijk worden uitgebreid: we heb-

JAN EDELAAR IS SINDS 1990 QIGONGLERAAR. HIJ IS GESPECIALISEERD IN SHAOLIN QIGONG. CARLA HUANG HEEFT EEN FLINK AANTAL VAN DE DOOR ZUID-SHAOLIN AAN HAAR TER BESCHIKKING GESTELDE BOEKEN UIT HET CHINEES VERTAALD. SAMEN HEBBEN ZIJ DIT OMGEZET TOT LESMATERIAAL, BOEKEN, DVD'S EN WORKSHOPS.